

Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersi Ödevlerine Yönelik Tutumlarının Ölçülmesi: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması

Measuring Students' Attitudes Towards Social Studies Homeworks: Developing an Attitude scale

Erkan DİNÇ¹ ve Murat KEÇE²

Özet: Bu çalışmanın amacı, ilköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi ödevlerine ilişkin tutumlarını ölçmeye yönelik bir ölçme aracı geliştirmektir. 32 maddeden oluşan ölçek, 20011-2012 öğretim yılında Ankara merkezdeki 3 farklı ilköğretim okulunda 6. ve 7. sınıf düzeyindeki 298 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Ulaşılan veriler üzerinden ölçeğin geçerliğini belirlemek için açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve testte bulunan maddelerin madde ayırt edicilik güçleri hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı üzerinden güvenilirlik düzeyi belirlenmiştir. Cronbach's Alpha kat sayısı .94 iken test tekrar test korelasyon katsayısı $r = .91$ olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin faktör yapısını doğrulamak amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi ölçme aracının tek faktörlü bir yapıda olduğu ve öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ödevlerine ilişkin tutumlarını belirlemek üzere kullanılabilirlik ve güvenilirliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ödevler, Sosyal Bilgiler ödevleri, Öğrenci tutumları, Tutum ölçeği

Extended Abstract

Learning includes what a student obtains from the school, home and the other social environments. While preparing a learning task, most teachers aim to formulate their problems modelled from the real life situations. However, most of the times they end up with those isolated and distant problem-situations, because they also feel themselves obliged to present students plain and comprehensible tasks. As a result, a disconnection between school learning and real life situation occurs.

One aim of giving students homeworks is to build a bridge between home and school, which will make it easier for students to transfer their school learning to the real life situations. Homeworks play important roles in fulfilling the purpose of the learning processes. In other words, homeworks assist teachers in teaching of accessing information resources, thinking meaningfully and doing reserach, developing causation and problem solving skills and updating their subject knowledge-information. Homeworks also help students to improve their communicative and entrepreneurial capacities.

¹ Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, erkan.dinc@usak.edu.tr

² Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, muratkece@gazi.edu.tr

For students, homeworks mean doing or implementing the activities given by their teachers, practising newly learned skills and working independently. Homeworks might be formed from those activities, preparations and other things that students perform in accordance with their teachers demand and instruction. There are four types of homeworks mentioned in the relevant literature. They are practicing homeworks, preparatory homeworks, supplementary homeworks and project works.

The review of the relevant literature reveals that the number of studies dealing with how students perceive, understand and implement social studies homeworks and how they develop attitudes about social studies homeworks and their functions the presses of learning is quite limited. Therefore, in order to make homeworks meaningful and functional in instructional processes it is seen obligatory and necessary to determine students' attitudes about them.

An attitude is "an affective tendency, readiness or behaviour through which people reveal their thoughts or feelings of confirming or disconfirming the issues about a group, a person, an institution or a point of view." In the literature, there are three ways mentioned to determine a person's attitude about an object, a view point or an individual. Those ways are inferencing from physiological reactions, inferencing from open behaviours and developing an attitude scale. In this work, developing an attitude scale was preferred, because of its economic advantages and the time limits restricting the study.

The aim of this study is to develop a scale for assessing grade six and grade seven primary school students' attitudes towards social studies homeworks. Based on the relevant literature, a likert type attitude scale comprising of 38 items was designed first. Then, some of the items were deleted after the initial reviews.

The final scale composed of 32 items were applied to the 298 students attending three primary schools in central Ankara. In order to assure the content validity of the scale, three academics specialised on social studies education are invited to examine the initial version of it. The principal component analysis was used to obtain evidence for validity of the scale. As a result of this analysis, it has been determined that the scale has a structure composed of only one factor. The distinguishing characteristics of every item in the scale were also calculated for the same purpose. The reliability of the scale was assessed through its internal consistency coefficient. The results were found as $Cronbach = .94$ and item test correlation of the scale $r = .91$. According to the findings it could be claimed that the scale has the required qualifications of validity and reliability to adequately measure students' attitudes towards social studies homeworks.

Keywords: Homeworks, Social Studies Homeworks, Students' Attitudes, Attitude Scale

Giriş

Öğrenme öğrencinin okulda, evde ve diğer toplumsal ortamlarda edindiği bilgi, beceri ve değerlerin tamamını kapsar. Bu anlamda okullarda öğrenilen bilgilerin büyük bir bölümü, öğrencilerin zihninde soyut olarak kalabilmektedir. Bu yüzden öğrenciler, okullarda öğrendikleri bilgilerini gerçek hayata transfer etmekte zorlanmaktadır (Ataizi, 2002). Sınıf içinde öğrenme görevi oluşturulurken, problemlerin gerçek yaşamda karşılanması muhtemel durumlardan örneklense dahi yaşamda karşılanacağı şekliyle değil, daha sade ve anlaşılır düzeyde olmasına çalışılmaktadır. Bu durum okul ile gerçek

yaşantı arasında kopukluk oluşturmaktadır. Forster (2000)'a göre, öğrencilere ödev verilmesinin amaçlarından birisi de, ev ile okul arasında bir köprü kurmaktır. Böylelikle öğrenilenlerin gerçek hayata transferi daha kolay olacaktır. Öğretmenler, ödevler aracılığı ile öğrencilerini gerçek öğrenme ortamlarına yönlendirebilirler. Öğrenciler de, bilgilerini gerçek ortamlarda öğrenip pekiştirebilirler. Ödevlerin gerçek dünya durumlarına ve öğrenci gereksinimlerine uygun olması gerektiği altı çizilen bir başka husustur (Lacina-Gifford ve Gifford, 2004'ten aktaran, Gündüz, 2005: 4).

Ödevler, öğrenme sürecinin amacına ulaşmasında önemli bir rol oynar. Başka bir anlatımla ödev, öğrencilere; araştırma yaparak bilimsel düşünmeyi ve bilgi kaynaklarına ulaşmayı öğretmek, problem çözme becerilerini kazandırmak, neden sonuç ilişkisini kurmayı ve kendilerini yenilemeyi öğretmek için etkili bir yöntemdir. Ödev ayrıca toplumsal bilinç ile iletişim becerilerini kazandırmak; akıl, bilgi, teknoloji üretebilmeyi sağlamak ve girişimci insan yetiştirebilmek için bir araç olarak da değerlendirilebilir (Gür, 2003).

Ödevler farklı açılardan bakılması gereken ve üzerinde özenle durulması gereken bir yapıya sahiptir. Ödev konusu her toplumda farklı açılardan ele alınmış ve çok tartışılmış bir konudur. Ödevlerin eğitim öğretimle ilgili bilimsel niteliği, akademik başarıyla olan ilişkisi, ödev yaparken harcanan zaman, ödevlere karşı tutum, ödev cinsiyet ve bireysel farklılıklar arasındaki ilişki ayrı ayrı üzerinde durulması ve araştırılması gereken olgulardır (Hizmetçi, 2007: 9).

Ödev, çocukların okul zamanı dışında, öğretmenlerinin isteği ile yapmış oldukları etkinlikler, hazırlıklar veya diğer çalışmalardan oluşabilir. Ödev, öğrencilerin, verilen etkinliklerin yapmaları, yeni edindikleri becerileri uygulamaları ve bağımsız çalışmaları için gerekli becerilerin kazanılmasına sınıf dışında harcadıkları zaman ve emektir. Ödev, performansın standartlarına ilişkin açık, net beklentilerle ve evde belli zamanda tamamlanmak üzere verilen belli görevlerdir. Ödev, çocukların öğrenme ve gelişiminin desteklenmesinde, ev ve okul arasında, etkili bağlantılar kurmak için yapılan etkinliktir. Kısaca öğrencilere verilen ödevler, okul programıyla ilişkili olarak, evde ya da toplumsal yaşamın çeşitli ortamlarında (sinema, tiyatro, tarihi ve kültürel yerler, alışveriş merkezleri gibi) yapılabilen önemli bir öğrenme etkinliğidir. Öğrenciler ödevlerini tamamladıkları zaman, yeni bilgiler kazanırlar, sınıf içi öğrenmelerini pratik ve anlamlı yollarla pekiştirirler. (Batan, 2007: 13).

Ödevler, öğretmen ve öğretim elemanlarının çoğu tarafından eğitim kurumlarında sıklıkla kullanılan sınıf dışı öğretim uygulamaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir

öğretim uygulaması olarak ödevlerin okullarda sıklıkla kullanıldığı, araştırmalarla ortaya konulmuştur (Hong ve Lee, 2000; Rowell ve Hong, 2002). Bununla birlikte öğrencilere verilen ödevleri farklı gruplara ayırmak mümkündür. İlgili çalışmalar ödevlerin, dört temel gruba ayrılabilmesine işaret etmektedir. Bunlar;

1. Uygulama ödevleri: Öğrenilen konuların kalıcılığını sağlamak ve gerçek hayata transfer edilebilmesi için verilen ödevlerdir.
2. Derse hazırlık ödevleri: Bir sonraki derse öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal olarak hazır gelmeleri için verilen ödevlerdir.
3. Ek bilgi ödevleri: Öğrencinin konuyla ilgili olarak kendini daha fazla geliştirmesi için verilen ödevlerdir.
4. Yeni bir ürün ortaya koyan proje ödevleri: Öğrencinin istenileni yapabilmesi için yeni bir ürün ortaya koyduğu ödevlerdir (Lee ve Pruitt, 1979 ve Connors, 1992'den akt. Gündüz, 2005: 22).

Sonuç olarak denilebilir ödevler öğrencilerin başarısını arttırmada, araştırma becerisini geliştirmede ve özellikle yaşadıkları toplumun işleyişini, kültürünü öğrenmelerinde ihtiyaç duyulan bir araç olarak düşünülebilir. Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevler diğer derslerde olduğu gibi basılı yayınlar ve internetten ulaşılabilecek bilgilerle masa başında yapılacak ödevler olabileceği gibi; öğrencilerin okul ve ev dışına çıkarak kendisinin doğrudan bireyler, topluluklar ve mekânlardan elde edeceği bilgileri kullanmasına yönelik de olabilir. Örneğin öğrenci Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevlerle, çeşitli hizmet kurumlarının yapı ve işleyişini araştırabilir, aile bütçesinin planlamasını yapabilir, aile içi iletişimi inceleyebilir. Böylece hem bu konulardaki bilgi birikimini zenginleştirir, hem de araştırma, problem çözme ve iletişim gibi çeşitli beceriler kazanır.

Eğitimciler tarafından ödevlere atfedilen yukarıdaki işlevlerin öğrenciler tarafından nasıl algılandığı ve öğrencilerin ödevler hakkında nasıl bir tutum takındıkları ise henüz üzerinde pek fazla durulmayan ya da etraflıca incelenmemiş bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yukarıda ayrıntılı olarak açıklanan ve eğitimciler ile veliler tarafından paylaşılan beklentilerle ilgili olarak öğrencilerin sahip oldukları ve sergiledikleri tutumların belirlenmesi, ödevlerin amacına ulaşması ve işlevselliği açısından gerekli ve anlamlı görülmüştür.

Kişinin bir nesneye ya da olaya ilişkin tutumunun yüksek olması kişinin söz konusu olay ya da nesneye ilişkin olumlu davranışlar sergilemesini sağlamaktadır. Bu anlamda öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersi ödevlerine ilişkin tutumlarının yüksek olması akademik

başarı düzeylerinin de yüksek olmasına olanak tanıyacaktır (Kağıtçıbaşı, 2010: 115-117; Tavşancıl, 2010: 85-91). Ancak bireylerin tutumlarını doğrudan gözlemlemek olanaksızdır. Tutumlar, bireylerin gözlenebilir davranışlarından yordanabilirler. Tutum bireylerin belirli bir kişiyi, grubu, kurumu veya düşünceyi kabul ya da reddetmesi şeklinde gözlenen, duyuşsal bir hazır oluş hali veya eğilimidir (Özgüven, 2011). Tutumlara dair üç temel özellik; “(a) tecrübe ile organize edilen, (b) tutuma bağlı olduğu bütün durumların ve objelerin varlığında harekete geçen ve (c) olumlu ya da olumsuz tepkiler için hazırlanma ve hazır olma” (Alport, 1935 ve Anderson, 1988’den aktaran Köklü, 1995: 81) şeklinde açıklanmaktadır. Ayrıca tutumun, yaşantı ve deneyimlerle örgütlendiği ve bir öğrenme sonunda oluştuğu belirtilmiştir (Tavşancıl, 2010). Tutumlar tek bir yaşantı sonucunda aniden değişebileceği gibi dereceli olarak da değişebilir (Arslan, 2006: 36). Erişi ile duyuşsal alan davranışları arasında belli bir etkileşimin olduğu ve tutum ile erişim arasındaki anlamlı ilişki, tutumların önemli olduğunu ve okul programları içerisinde ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır. Belirli bir nesneye, objeye ya da bireye yönelik tutumun belirlenmesi, fizyolojik tepkilerden yordama, açık davranışlardan yordama ve ölçek geliştirmeden oluşan başlıca üç yolla sağlanabilir (Kan ve Akbaş, 2005: 228-229). Bu çalışmada ekonomik olması nedeniyle ölçek geliştirme tercih edilmiştir.

Amaç

Çalışmanın amacı ilköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler ödevlerine yönelik tutumlarını belirlemek için ölçme aracı geliştirmektir.

Yöntem

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; 2011–2012 eğitim-öğretim yılında Ankara merkezdeki üç ilköğretim okulunda öğrenim gören toplam 298 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden “Kolay ulaşılabilir durum örnekleme (Convenience sampling)” kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2006:113). Bu çalışmada da Ankara il merkezindeki üç okulun seçilme nedeni kişisel bağlantılar dolayısıyla araştırmacının bu okullardaki öğretmen ve öğrencilere hızlı ve kolay bir şekilde ulaşabilmesidir. Çalışma grubunun sınıf düzeyine ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunun Sınıf Düzeyi ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Bölüm	Erkek	Kız	Toplam
6. Sınıf	62	79	141
7. Sınıf	73	84	157
Toplam	130	111	298

Ölçek Maddelerinin Yazılması ve Denemelik Formun Oluşturulması

Ölçeğin geliştirilmesinde ilk olarak alanyazın (Forster, 2000; Hizmetçi, 2007; Batan2007; Gür, 2003; Gündüz, 2005) incelenmiştir. Böylelikle eğitim-öğretimde ödev verilmesinin olumlu ve olumsuz yanları belirlenerek genel çerçevesi çizilmiştir.

Sosyal Bilgiler ödevlerine yönelik maddeler, tutumun öğeleri (bilişsel, duyuşsal, davranışsal) dikkate alınarak oluşturulmuştur. Alanyazından edinilen bilgiler ışığında Sosyal Bilgiler ödevlerine yönelik tutumu ölçmeye dönük olarak 38 maddeden oluşan madde havuzu oluşturulmuştur. Yazılan ifadeler, bir dil bilim uzmanı ve üç alan uzmanı tarafından incelenmiştir. Yapılan eleştiriler göz önünde bulundurularak ölçeğin taslağını oluşturan ifadelerden 6 tanesi çıkarılmış ve ölçeğin taslak hali 32 maddeye düşürülmüştür. Likert tipi ölçek modeline uygun olarak hazırlanan maddeler “(3) Katılıyorum”, “(2) Kararsızım”, “(1) Katılmıyorum” şeklinde üçlü derecelendirmeye göre yapılandırılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Toplam 298 öğrenciden elde edilen veriler üzerinde geçerlik ve güvenilirliğe kanıt sağlamak amacıyla aşağıdaki analizler yapılmıştır:

- ✓ Verilerin faktör (temel bileşenler) analizine uygunluğunu saptamak amacıyla, “Kaiser-Meyer Olkin” (KMO) katsayısı ve “Barlett’s Sphericity” testi.
- ✓ Yapı geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi ve Doğrulayıcı Faktör Analizi.
- ✓ Güvenirliğe kanıt sağlamak amacıyla “Cronbach’s Alpha”, “Sperman Brown”, “Guttman Split Half” ve “test tekrar test” güvenilirlikleri.
- ✓ Madde geçerliğine kanıt sağlamak amacıyla madde korelasyonları ve madde test korelasyonları.

Bulgular ve Yorum

Faktör (temel bileşenler) Analizine Uygunluğa İlişkin Bulgular ve Yorum

Tutum ölçeğinin yapı geçerliliğine ilişkin bilgi toplamak için Faktör Analizi (Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi) yapılmıştır. Faktör analizi yapılmadan önce verilerin faktör analizine uygunluğu “Kaiser-Meyer-Olkin” (KMO) ve “Barlett’s Sphericity” testiyle sınanmıştır.

“KMO” katsayısı, verilerin ve örneklem büyüklüğünün seçilen analize uygun ve yeterli olduğunu belirlemede kullanılan istatistiksel bir yöntemdir. “Barlett’s Sphericity” testi ise verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılacak istatistiksel bir tekniktir. “Barlett’s Sphericity” testi sonucunda elde edilen “Chi-square” test istatistiğinin anlamlı çıkması verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğinin göstergesidir (Kan ve Akbaş, 2005). Tablo 2’de “KMO” ve “Bartlett’s” testlerinin sonuçlarına ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 2. KMO ve Bartlett's Testi Analiz Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliği Ölçümü		.940
Bartlett's Testi	Yaklaşık Chi-square	4355,229
	Serbestlik derecesi	465
	Önemlilik	.000

Tablo 2 incelendiğinde, 32 maddenin faktör analizi için “KMO” değeri .94 olarak tespit edilmiştir. Veriler üzerinde faktör analizi yapılabilmesi için minimum “KMO” değeri .60 olarak önerilmektedir (Pallant, 2001). Dolayısıyla “KMO” değerinin 1’e yaklaşması (.94) verilerin faktör analizi için uygunluğunu göstermektedir. Uygulanan Bartlett’s testi sonucu elde edilen “Chi-square” test istatistiği sonucunun anlamlı olduğu ($\chi^2=4355,23$ $p<.01$) gözlenmiştir. Bu değerler çerçevesinde, 32 maddelik ölçek üzerinde faktör analizi yapılabileceği sonucuna varılmıştır.

Ölçeğin Geçerliliğine İlişkin Bulgular

Sosyal Bilgiler ödevlerine yönelik tutum ölçeği (SÖTÖ)’nün geçerlik analizleri kapsamında, yapı geçerliği ve madde-toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Bu bulgular aşağıda verilmiştir.

Açımlayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Faktör analizi, çok sayıda değişkenin arka planında yatan temel yapıyı ortaya çıkarmak amacıyla kullanılmaktadır (Şencan, 2005). Faktör yük değerleri .30'un altında olan maddeler ile iki ayrı faktördeki faktör yükleri arasında .10 oranında fark olmayan; bir başka ifade ile birden fazla faktöre yük veren maddelerin atılması gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010). Bu çerçevede ilk aşamada, ölçeğin faktör yapısını belirlemek üzere temel bileşenler analizi yapılmıştır. Temel bileşenler analizi, faktörleştirme tekniği olarak çok sık kullanılan bir tekniktir (Büyüköztürk, 2011). Ölçeğin tek faktörlü bir yapıya uygun olması nedeniyle döndürme tekniğinin uygulanmasına gerek duyulmamıştır. Bu doğrultuda madde yük değeri .30'un altında olan 3 madde ile birden fazla faktöre yük veren ve en yüksek faktör yük değeri ile bu değere en yakın faktör yük değeri arasındaki fark .10'dan az olan 6 madde ölçekten çıkarıldıktan sonra geriye kalan 23 madde üzerinde faktör analizi işlemi tekrarlanmıştır. Faktör analizi sonuçları değerlendirilirken maddelerin toplam olarak oluşturduğu faktör yüklerine bakılır. Kline (1994)'e göre faktör yük değeri, maddelerin faktörle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır. Maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin yüksek olması beklenir. Bir faktörle yüksek düzeyde ilişki gösteren maddelerin oluşturduğu bir küme varsa bu bulgu, o maddelerin birlikte söz konusu yapıyı ölçtüğü anlamına gelmektedir (Tavşancıl, 2010).

Bu işlemler sonucunda ölçekte kalan toplam 23 maddenin, tek faktörlü bir yapı dâhilinde toplandığı görülmüştür. Son hali ile 23 maddelik ölçeğin "KMO" değeri .95 ve "Bartlett's" testi değerinin ise $x^2=3456,26$; $sd=253$ ($p<.01$) olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin son halinde yer alan 23 maddenin Açıklayıcı Faktör Analizine (AFA) ait bulgular tablo 3 ve tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Dersi Ödevlerine İlişkin Tutum Ölçeğinin Faktör Yük Dağılımları

Maddeler	Faktör 1	Ortak Varyan
-----------------	---------------------	-------------------------

			s
m9	Sosyal Bilgiler dersinde ödev yapmanın önemli olduğunu düşünüyorum.	.799	.640
m28	Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevler öğrenme isteğimi arttırır.	.738	.586
m7	Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevlerimi yaparken özen gösteririm.	.738	.647
m26	Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili ödev yapmak boşa zaman harcamaktır.	.727	.702
m31	Sosyal Bilgiler dersi ile ilgili ödevleri yapmak içimden gelmez.	.724	.629
m17	Sosyal Bilgiler dersinde ödev yapmayı saçma bir uğraş olarak görüyorum.	.716	.513
m27	Mecbur olmasam Sosyal Bilgiler ödevleri ile ilgilenmem.	.707	.657
m11	Sosyal Bilgiler ödevlerimi yapmamın derste başarıma katkı sağlayacağı kanısındayım.	.701	.511
m1	Sosyal Bilgiler dersi ödevlerimi yaparsam gelecekteki eğitim hayatımda başarılı olacağımı düşünüyorum.	.700	.546
m16	Sosyal Bilgiler dersi ödevleri yaşadığım topluma uyum sağlamama yardımcı olmaktadır.	.681	.566
m15	Sosyal Bilgiler dersi ödevlerinin, nitelikli ödevler olduğunu düşünüyorum.	.679	.480
m29	Sosyal Bilgiler dersine ilişkin ödevlerimi yaparken titiz davranırım.	.670	.450
m6	Sosyal Bilgiler dersi ödevlerimi yaparken çok dikkatli davranırım.	.663	.507
m8	Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevlerin eğlence zamanımı çaldığını düşünüyorum.	.652	.453
m12	Öğretmenimin Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili ödev vermesinden korkuyorum.	.650	.487

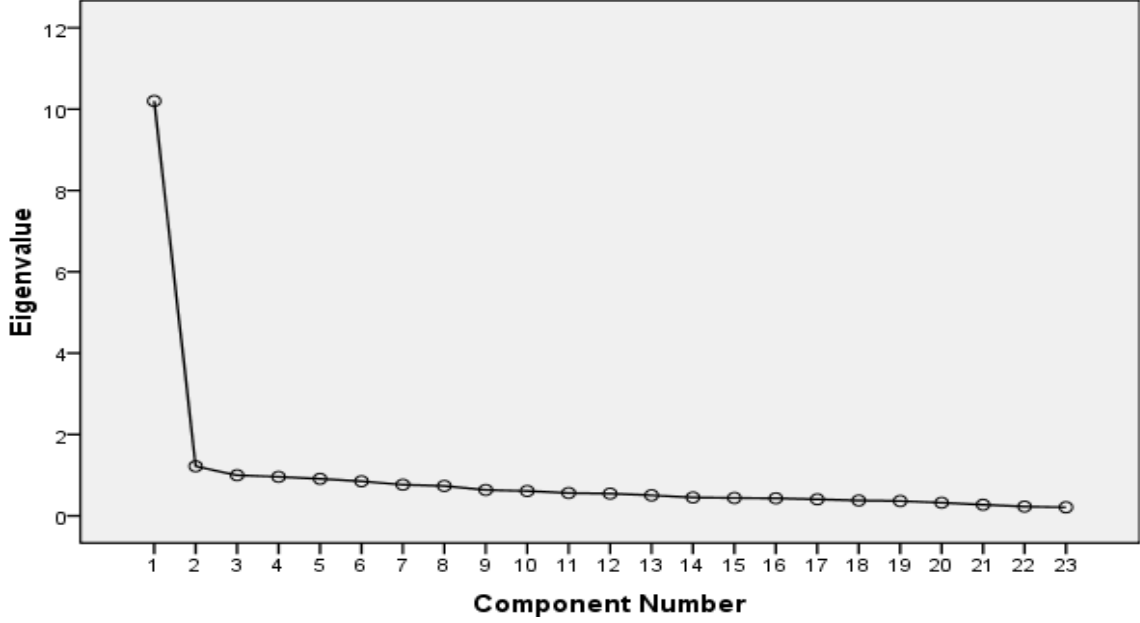
m18	Sosyal Bilgiler ödevlerinin bilgi ve becerilerimi geliştirdiğini düşünüyorum.	.647	.427
m24	Sosyal Bilgiler dersinde ödev yapmak okulda öğrendiğim bilgilerin kalıcı hale gelmesini sağlar.	.645	.430
m5	Sosyal bilgiler dersiyile ilgili ödev yapmanın gereksiz olduğunu düşünüyorum.	.627	.471
m2	Sosyal Bilgiler dersiyile ilgili ödev yaparken sıkılıyorum.	.589	.446
m3	Sosyal Bilgiler dersinde verilen ödevlerin en güzelini ben yapmak isterim.	.586	.346
m19	Öğrenci istemiyorsa Sosyal Bilgiler dersine ilişkin ödev verilmemelidir.	.536	.321
m4	Öğretmen ödevimi kontrol etmeyecekse Sosyal Bilgiler dersiyile ilgili ödevleri yapmaktan hoşlanmam.	.530	.302
m14	Sosyal Bilgiler dersi ödevlerini yapmak istemiyorum.	.528	.316

Özdeğer = 11.420

Açıklanan Varyans = %44.351

Tablo 3'te görüldüğü üzere 23 maddeden oluşan ölçeğin maddelerin faktör yük değerleri .528 ile .799 arasında bir dağılım göstermektedir. Analiz sonucunda tablodaki maddelerin faktör yük değerleri dikkate alındığında *Sosyal Bilgiler Dersi Ödevlerine İlişkin Tutum Ölçeği*'nin tek faktörlü bir yapıda olduğu görülmektedir. Faktör ölçeğe ilişkin varyansın % 44.35'ini açıklamaktadır. Ölçeğin maddelerine ait faktör yük değerlerinin .30'un altında olmaması ve davranış bilimleri açısından tek faktörlü yapılarda açıklanan varyans miktarının % 30'un üzerinde olması ölçeğin tek faktörlü bir yapı olarak değerlendirilmesi için yeterli görülmektedir (Tavşancıl, 2010).

Şekil 1. Faktör Yapısına İlişkin Madde Özdeğerleri

Şekil 1 incelendiğinde özdeğeri (eigenvalue) 1'den büyük faktör sayısının 2 olduğu görülmektedir. Ancak birinci faktörün özdeğerinin 10,20 iken ikinci faktörün özdeğerinin 1,12 oranında olduğu ve ikinci faktördeki 4 maddenin faktör yük değerleri incelendiğinde bu maddelere ait faktör yük değerlerinin birinci faktöre daha yüksek oranda yük verdikleri dikkate alınırsa bu durum Sosyal Bilgiler Ödevlerine Yönelik Tutum Ölçeğinin tek faktörlü bir yapı dâhilinde değerlendirilebileceğinin bir kanıtıdır.

Sosyal Bilgiler Ödevlerine Yönelik Tutum Ölçeğinin Madde Analizi Sonuçları

Geliştirilen ölçek üzerinde madde analiz çalışması yapılarak %27'lik üst-alt gruplara ilişkin t değerleri hesaplanmıştır. Likert ölçekleme tekniğinin en önemli konusu olan boyutluluk özelliğini sağlamak amacıyla yapılan madde analizi yapı geçerliğine ilişkin ipucu vermektedir. Madde analizi ile ölçekteki maddelerin ölçmeyi amaçladığı özelliği başka özellikleri karıştırmadan ölçüp ölçmediğine bakılmaktadır (Tavşancıl, 2010).

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Ödevlerine Yönelik Tutum Ölçeği'nin Madde Analizi %27'lik Üst ve Alt Gruplar İçin t Değerleri

Mad	N	$\bar{x}$	S	t (Üst-Alt)	p	Mad	N	$\bar{x}$	S	t (Üst-	p
-----	---	-----------	---	-------------	---	-----	---	-----------	---	---------	---

. No				% 27)		. No				Alt % 27)	
9	Üst	2,98 6	.732	10,906	.00	6	Üst	2,94 6	.22 2	10,66 6	.00
	Alt	1,82 5	.728				Alt	2,05 0	.71 4		
21	Üst	2,98 1	.821	11,253		8	Üst	2,94 2	.25 8	8,390	
	Alt	1,93 4	.307				Alt	2,13 4	.82 7		
7	Üst	2,98 7	.113	9,703		12	Üst	2,89 6	.30 5	9,405	
	Alt	2,13 9	.763				Alt	1,97 3	.82 6		
26	Üst	2,96 1	.193	9.982		18	Üst	2,96 5	.19 3	9,019	
	Alt	2,07 5	.764				Alt	2,18 3	.73 5		
31	Üst	2,97 1	.113	12,474		24	Üst	2,97 3	.15 9	9,268	
	Alt	1,93 4	.739				Alt	2,21 4	.71 0		
17	Üst	2,96 3	.193	8,445		5	Üst	2,94 3	.24 6	8,116	
	Alt	2,13 9	.843				Alt	2,16 4	.80 7		
27	Üst	2,98 2	.113	11,100		2	Üst	2,26 2	.26 8	5,633	
	Alt	1,98 7	.792				Alt	2,93 4	.83 4		
11	Üst	2,96 3	.193	7,776		3	Üst	2,89 5	.30 5	11,11 3	
	Alt	2,22	.815				Alt	1,93	.73		

		4					4	4		
1	Üst	2,93 6	.745	8,154	19	Üst	2,93 6	.24 6	9,661	
	Alt	2,11 5	.246			Alt	2,10 1	.72 6		
16	Üst	2,94 6	.222	9,885	4	Üst	2,79 1	.40 6	11,03 3	
	Alt	2,12 4	.704			Alt	1,77 3	.71 5		
15	Üst	2,96 7	.193	9,116	14	Üst	2,89 4	.30 5	11,53 5	
	Alt	2,12 5	.790			Alt	1,83 5	.75 8		
29	Üst	2,96 1	.199	12,731						
	Alt	1,848	.752							

P<.01

Ölçekte %27'lik alt ve üst değerler için hesaplanan t değerleri tüm maddeler için p< .01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur.

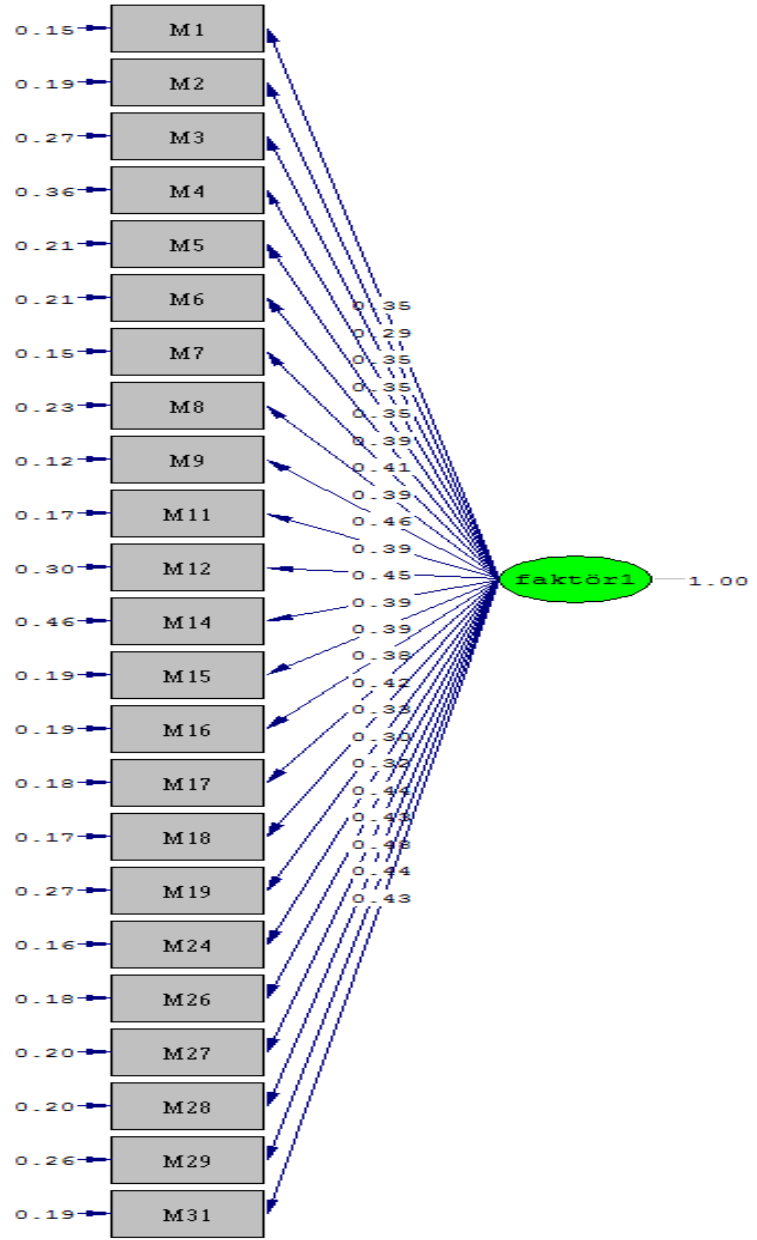
Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) sonucu ortaya konan faktör yapısına ilişkin modelin uygunluğu (fit of model), Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) ile test edilmiştir. Elde edilen modelin uygunluğu, RMSEA (Root Mean Square Error Approximation), Normed Fit Index (NFI), Non-Normed Fit Index (NNFI), CFI (Comparative Fit Index), Incremental Fit Index (IFI), GFI (Goodness of Fit Index) ve Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) uyum ölçütleri ile test edilmiştir. Yapılan analiz sonucu, modelin uygunluğuna ilişkin RMSEA değeri .079; NFI değeri .95; NNFI değeri .97; CFI değeri .97; IFI değeri .97; GFI değeri .87 ve AGFI değeri .86 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen verilerden hareketle model uyum değerlerinin kabul edilebilir düzeyde oldukları görülmüştür. Bu anlamda ulaşılan analiz sonuçlarına göre, Sosyal Bilgiler Ödevlerine Yönelik Tutum Ölçeğinin model uyumluluğu istatistikî olarak kabul edilebilir düzeydedir. 23 maddenin faktör analizi model uyumluluğuna ilişkin değerleri Tablo 5'te; Yapısal Eşitlik Modeli ve Standart Değerleri Şekil 2'de sunulmuştur.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Ödevlerine Yönelik Tutum Ölçeğinin Uyum Değerleri

Uyumluluk indeksi	Analiz Sonuçları	Kabul Edilebilir Uyum
Ki-Kare (X^2)	653.92	-
Serbestlik Derecesi	230	-
Ki-Kare/sd	2,839130	1-5
RMSEA	0.079	$0,05 \leq \text{RMSA} \leq 0,08$
NFI	0.95	$0,90 \leq \text{NFI} \leq 0,95$
NNFI	0.97	$0,90 \leq \text{N NFI} \leq 0,95$
CFI	0.97	$0,90 \leq \text{CFI} \leq 0,95$
IFI	0.97	$0,90 \leq \text{IFI} \leq 0,95$
GFI	0.87	$0,85 \leq \text{GFI} \leq 0,95$
AGFI	0.86	$0,85 \leq \text{AGFI} \leq 0,90$

Şekil 2. Sosyal Bilgiler Ödevlerine Yönelik Tutum Ölçeği Yapısal Eşitlik Modeli ve Standart Değerleri

Chi-Square=653.92, df=230, P-value=0.00000, RMSEA=0.079

Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Tablo 6. Ölçeğe Ait İç Tutarlılık Katsayıları

İç Tutarlılık Katsayıları	N	α
Cronbach-Alpha	298	.940
Spearman-Brown	298	.925
Guttman Split-Half	298	.920
Test Tekrar Test	67	.912
Korelasyonu		

Tablo 6’de görüldüğü üzere 23 maddelik ölçeğin “cronbach alpha” güvenilirlik kat sayısı .94, “Sperman Brown” güvenilirlik katsayısı .93 ve “Guttman Split-Half” değeri .92 olarak belirlenmiştir. Güvenirlilik katsayısı, ölçek içerisinde bulunan maddelerin iç tutarlılığının, homojenliğinin bir ölçüsüdür (Tezbaşaran, 1996). Tavşancıl (2010)’a göre, güvenilirlik katsayısının düşük olması ölçeğin her ölçümde benzer sonuçlar üretmeyen, güvenilir olmayan bir ölçme aracı özelliği taşımasına neden olabilir. Güvenirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2011). Diğer taraftan 6. ve 7. sınıf düzeyindeki 67 ilköğretim okulu öğrencisine 15 gün arayla uygulanan birinci ve ikinci uygulamalardan elde edilen puanlar arasındaki korelasyonun (kararlılık katsayıları) yüksek olduğu görülmektedir. Analiz sonuçlarında test tekrar testinde iki uygulama sonuçları arasında yüksek düzeyde pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=.912;p<.01$). Determinasyon kat sayısı dikkate alındığında ($r^2=.831$) ikinci uygulama puanlarındaki toplam varyansın % 83’ünün birinci uygulama puanlarından kaynaklandığı, başka bir anlatımla birinci uygulama puanlarındaki değişkenliğin % 83’ünün ikinci uygulama puanlarından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 7. Madde-ToplamTest Korelasyon Katsayıları

Madde No	Aritmetik Ortalama	Dağılım	Korelasyon	Crα	Madde No	Aritmetik Ortalama	Dağılım	Korelasyon	Crα
m1	58,6309	78,308	.659	,937	m15	58,6544	77,735	.636	,937
m2	58,6007	79,258	.549	,939	m16	58,6980	77,888	.636	,937
m3	58,8624	78,173	.551	,939	m17	58,6510	77,144	.676	,937
m4	59,0134	78,161	.492	,940	m18	58,6409	78,635	.608	,938
m5	58,6376	78,393	.584	,938	m19	58,7282	78,966	.500	,939
m6	58,7685	77,667	.623	,938	m24	58,6074	78,926	.605	,938
m7	58,6611	77,403	.697	,937	m26	58,6779	76,960	.689	,937
m8	58,7081	77,615	.608	,938	m27	58,6913	76,962	.670	,937
m9	58,6711	76,632	.764	,936	m28	58,7215	76,309	.696	,936
m11	58,6376	77,700	.656	,937	m29	58,8423	76,773	.632	,937
m12	58,8154	76,562	.613	,938	m31	58,7181	76,816	.694	,937
m14	58,9262	77,314	.492	,940					

Testte kalan 23 maddenin her birinin toplam test puanıyla arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında en düşük .492 ile en yüksek .764 değerleri arasında bir dağılım

gösterdiği görülmektedir. Güvenirlik analizleri çerçevesinde elde edilen değerlere göre SÖTÖ'nin güvenirlik özelliğine sahip bir ölçek olduğu söylenebilir.

Sonuç

Bu çalışmada ilköğretim 6. ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Ödevlerine ilişkin Tutum Ölçeği geliştirme süreci ele alınmıştır.

Ölçek, açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, tek faktörden oluşmaktadır. Faktördeki maddelere ait faktör yükleri, faktörün özdeğeri ve açıklanan varyans oranı göz önüne alındığında ölçme aracının yapısal olarak geçerliği olan bir ölçek olduğu söylenebilir. Ölçeği oluşturan maddelerin her birinin ölçülmeye çalışılan özellikleri ne düzeyde ölçebildiğini ortaya koymak üzere elde edilmiş veriler üzerinde madde-toplam test korelasyonları hesaplanmıştır. Bu doğrultuda ölçeğin her bir maddesi ile o maddenin ait olduğu boyuttan elde edilen puanlar arasındaki korelasyon değerleri incelenmiş ölçekte yer alan her bir maddenin ve her bir faktörün, ölçeğin geneli ile ölçülmek istenen özelliği ölçebilme amacına anlamlı düzeyde hizmet ettiği ve her bir maddenin istenilen düzeyde ayırt edici olduğu söylenebilmektedir.

Ölçeğin iç tutarlılık katsayıları; "Cronbach Alpha" güvenirlik katsayıları .94 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler çerçevesinde ölçeğin güvenilir ölçümler yapabildiği söylenebilir. Nitekim güvenilirlilik katsayısının .70 ve üzerinde olması, ölçeğin güvenilirliğinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Sipahi, Yurtkoru ve Çinko, 2010). Diğer taraftan ölçek maddeleri arasındaki uyumluluğu gösteren "KMO" değerinin .95 ve "Barlett's testi" değerinin ise ($\chi^2=3456,26$; $sd=253$) $p<.01$ düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür.

Sonuç olarak, eğitimde duyuşsal özelliklerin önemi göz önünde bulundurulduğunda bu özelliklerin ölçülmesine ilişkin ölçeklerin geliştirilmesi ve bu özelliklerin doğru olarak ölçülmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada literatürde eğitimle ilişkili olduğu öne sürülen tutum üzerinde çalışılmış ve Sosyal Bilgiler ödevlerine yönelik bir tutum ölçeği geliştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirliğine ait bulgular, ilköğretim 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin ilgili özelliğe ilişkin tutumlarını belirlemek üzere kullanılabilir nitelikte olduğunu göstermektedir. Ölçeğin geliştirilmesi ilköğretim 6 ve 7. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde olduğu için ölçek, bunun dışındaki gruplarda kullanılacaksa, o gruplar üzerinden elde edilecek verilerle geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmada çeşitliliği sağlamak amacıyla Ankara il merkezindeki farklı öğrenci profillerine sahip 3 ilköğretim okulu ve bu okullarda öğrenim gören öğrenciler üzerinde

çalışılmıştır. Bu yönüyle geliştirilen ölçme aracı, farklı bölgelerdeki ilköğretim 6 ve 7. sınıf düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin üzerinde uygulandığında ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin benzer bulgulara ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar / References

- Arslan, A. (2006). Bilgisayar destekli eğitim yapmaya ilişkin tutum ölçeği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 24-33.
- Ataizi, M. (2002). Durumlu öğrenme, Ali Şimşek (Editör), *Sınıfta demokrasi*, 146-170. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Batan, B. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin ev ödevleri ile ilişkili tutumlarını etkileyen faktörler*. (Basılmamış yüksek lisans tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, (12.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çokluk, Ö., Şekercioglu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Forster, K. (2000). Homework: A bridge too far? *Issues in Educational Research*, 9 (1), 21-37.
- Gündüz, Ş. (2005). *Geleneksel-çevrimiçi ve bireysel-işbirliğine dayalı ödev uygulamalarının lisans öğrencilerinin akademik başarılarına ve ödevle ilişkin tutumlarına etkisi*. (Basılmamış doktora tezi) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gür, H. (2003), *Ev ödevi yapma stillerinin akademik başarıya etkisi*. <http://www.e-okul.biz/51304-ev-odevi-yapma-stillerinin-akademik-basariya-etkisi.html> (Erişim tarihi: 02.01.2012).
- Hizmetçi, S. (2007). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin ödev stilleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Basılmamış yüksek lisans tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hong, E. ve Lee K. (2000). Preferred homework style and homework environment in high- versus low-achieving Chinese students. *Educational Psychology*. 20 (2), 125-137.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *İnsan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kan, A., & Akbaş, A. (2005). Lise öğrencilerinin kimya dersine yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 227-237.

- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. London: Routledge.
- Köklü, N. (1995). Tutumların ölçülmesi ve likert tipi ölçeklerde kullanılan seçenekler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 28 (2), 81-93.
- Özgüven, İ. E. (2011). *Psikolojik testler*. Ankara: Pdrem Yayınları.
- Pallant, J. (2001). *SPSS survival manual: A step-by-step guide to data analysis using SPSS for Windows*. Philadelphia, PA: Open University Press.
- Rowell, L. ve Hong, E. (2002). *The role of school counselors in homework intervention*.
http://findarticles.com/p/articles/mi_m0KOC/is_4_5/ai_86059889/?tag=content:coll
(Erişim tarihi: 05.01.2012)
- Sipahi, B., Yurtkoru, E.S. & Çinko, M. (2010). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2010). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tezbaşaran, A. A. (1996). *Likert tipi ölçek geliştirme kılavuzu*. Ankara: Türk Psikoloji Derneği Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.